

TOMKA BÉLA

Az SZTE Jelenkortörténeti Tanszékének rövid története

The Department of Contemporary History at the University of Szeged: A Short History. The Department of Contemporary History was established in 2015 at the University of Szeged. The reasons for the formation of the Department include the fact that the study of contemporary history has become a specific and well-institutionalized field of international historiography; on the other hand, the source base of contemporary history has significantly expanded in the previous two decades; moreover, Hungarian contemporary historians have become more professional and have been inspired by diverse approaches of international research; finally, it has increasingly become an important goal that historians should not study the past of societies in isolation from each other. Accordingly, the members of the department study the history of Hungary in its broader European and global context. Comparative and transnational research is thus an important research profile of the department.

Keywords: History, Contemporary History, 20th Century, History of Europe, History of Hungary, Global History, Department of Contemporary History, University of Szeged

A tanszék létrejötte

A Jelenkortörténeti Tanszék 2015-ben alakult meg a Szegedi Tudományegyetemen. Feladata mind az 1918 utáni magyar, mind pedig az egyetemes történelem kutatása és oktatása, vagyis hosszú idő után ez az első olyan tanszék a BTK Történeti Intézetében, mely egyesíti a magyar és az egyetemes történelem tanulmányozását. Ennek megfelelően létrehozása két korábbi tanszék oktatási munkáját érintette: egyrészt teljes egészében átvette a Legújabbkori Egyetemes Történeti Tanszék feladatait – s egyszersmind munkatársait –, másrészt az első világháború végétől ellátta az addigi Új- és Legújabbkori Magyar Történeti Tanszék oktatási teendőit. Az utóbbi tanszék nevéből ezzel kikerült a „Legújabbkori” megjelölés, de a változás nem érintette a tanszék személyi összetételét. A Jelenkortörténeti Tanszék szakmai koncepcióját Tomka Béla egyetemi tanár dolgozta ki, aki a tanszék első vezetője is lett.

A tanszék megalakulása mögött szerteágazó szakmai megfontolások húzódtak meg. Mindenekelőtt a jelenkortörténet kutatása – mely alatt a tanszék alapítói a közép-európai historiográfiai tradícióknak megfelelően az első világháborút követő időszak vizsgálatát értették – a nemzetközi és a hazai történetírás sajátos és jól intézményesült területévé vált. A megelőző két évtizedben a 20. század kutatása nagy átalakuláson ment keresztül Magyarországon: a jelenkortörténet forrásbázisa kibővült, a kutatók munkái szakszerűbbé váltak, s szemléletük magába fogadott fontos nemzetközi irányzatokat. Ezek között szere-

pelt a történetírás azon alapvető törekvése, hogy az egyes nemzetek történelmét ne egymástól elszigetelten vizsgálja, hiszen az jelentős leegyszerűsítésekhez vezet, és torz képet ad a múlttól. Ennek megfelelően indokolt a magyar és az egyetemes történet szétválasztásának megszüntetése, még ha ez a napi oktatási gyakorlatban nem is valósítható meg minden esetben. Továbbá a Történeti Intézet és a Történettudományi Doktori Iskola a megelőző években kialakította sajátos szakirányait és programjait. A magyar és az egyetemes történelmet egységben szemlélő jelenkortörténet megjelent mind MA-szakirányként, mind pedig a Doktori Iskola programjaként. E két képzés működtetése hatékonyabban volt megoldható az egységes tanszék révén. Emellett a jelenkortörténet esetében egy folyamatosan bővülő korról van szó, mely miatt állandó tartalmi és módszertani megújulási kényszernek van kitéve. Ez is indokolta a jelenkortörténettel foglalkozó külön tanszék kialakítását. Fontos körülmény az is, hogy a jelenkortörténet a középiskolai oktatásban nagy hangsúlyt kap, s az új tantervekben ez a tendencia a korábbiaknál is erősebben jelentkezik. A jelenkortörténet a szélesebb közvélemény kiemelt érdeklődése kíséri, s ez a figyelem az utóbbi időben sem lankad, hanem inkább nő. Számos olyan, a demokratikus politikai kultúra, a nemzettudat és a társadalmi kohézió alakulása szempontjából fontos, tisztázatlan, valamint hevesen vitatott problémája van a 20–21. századi történelemnek, melyeknek az eddigieknél elmélyültebb és szakszerűbb tárgyalása-kutatása szükséges. Mindez magas igényeket támaszt a jelenkortörténet kutatásával és egyetemi oktatásával szemben, hiszen az érzelmeket és indulatokat szembesíteni kell a tudományos eredménnyel. Az új tanszék e kihívásokra is hatékonyabban tud válaszolni, mivel ezen a területen integrálja, összefogja az oktatói és a tudományos kapacitást.

A Jelenkortörténeti Tanszék megalakulása új lehetőségeket teremtett az oktatásban, de emellett megnövekedett feladatokkal is járt. A tanszék a Történeti Intézetben egyedüli tanszékként a magyar és az egyetemes történelem oktatását egyaránt ellátja. Létszámában ez nem tükröződik: kezdetben négy, majd öt munkatársa lett. Megalakulásakor tagjai közé tartozott Bencsik Péter adjunktus, Kalmár Melinda tudományos főmunkatárs, Karsai László egyetemi tanár és Tomka Béla egyetemi tanár. Karsai László nyugdíjba vonulása után, 2016–2021 között Margittai Linda tanársegéd, 2019-től Tamás Ágnes adjunktus és 2021-től Baráth Katalin tanársegéd is a tanszék munkatársai közé tartozott, illetve tartozik. Bencsik Péter és Tamás Ágnes habilitációjuk után egyetemi docensként folytatják munkájukat. Az elődnek számító Legújabbkori Egyetemes Történeti Tanszék munkatársai tehát néhány év alatt jórészt kicserélődtek. Ez a váltás teljes mértékben sikeres volt: a Jelenkortörténeti Tanszék például a 2017-es kari tudományos teljesítménymérések alapján a BTK negyven tanszéke közül a második helyen állt.

A tanszék oktatási tevékenysége

A tanszék 2022-ben aktív munkatársainak tevékenységére korlátozva a beszámolót, a tanszék oktatási munkája a történelem szakos képzés minden szintjéhez kapcsolódik (BA és MA képzés, osztatlan tanárképzés, magyar és angol nyelvű doktori képzés). Emellett az oktatók az elmúlt években részt vettek más oktatási programok megvalósításában is (Erasmus-hallgatók angol nyelvű oktatása, Hungarian Studies stb.). A meghirdetett kurzusok az oktatási igényeknek megfelelően széles skálán mozognak a 20–21. századi történelmen belül: Baráth Katalin szemináriumain a hallgatók társadalom- és kultúrtörténeti megközelítésben vizsgálják a 20. század történetének egyetemes és magyar vonatkozású problémáit;

Bencsik Péter kurzusai főként Kelet-Közép-Európa és Magyarország 20. századi politika-történetével foglalkoznak; Kalmár Melinda mindenekelőtt Magyarország második világháború utáni történetéről, illetve a modern autoriter rendszerek működéséről hirdet előadásokat és szemináriumokat; Tamás Ágnes Magyarország két világháború közötti történetéről tart kurzusokat; Tomka Béla oktatói munkája Magyarország és tágabban Európa 20. századi társadalom- és gazdaságtörténetének témaköréhez kapcsolódik.

Az előadások és szemináriumok mellett természetesen a tanszék tagjai folyamatosan vezetik a szakdolgozók, illetve doktori hallgatók munkáját, s kiemelten foglalkoznak a tehetséggondozással is. A Jelenkortörténeti és Összehasonlító Történettudományi Doktori Programba bekapcsolódva Kalmár Melinda az elmúlt években több angol nyelvű és magyar nyelvű képzésben részt vevő PhD-hallgató témavezetője volt, Bencsik Péter jelenleg két doktori hallgató témavezetője, és Tomka Béla is két doktori hallgatót irányít. Emellett a tanszék minden munkatársa oktat a doktori programban magyar és angol nyelven.

Felismerve az oktatáshoz használható munkák hiányosságait, a tanszék tagjai intenzíven bekapcsolódtak a tankönyvek és oktatási segédanyagok megírásába is. Bencsik Péter 2018–2020 között *A jelenkori egyetemes történelem* c. kurzushoz nyolc digitális tananyagot készített, melyek az SZTE Elektronikus Tananyag Adatbázisában érhetők el; emellett weboldalt szerkeszt a 20. század második felének közép-európai történelméről, s a közoktatásban is ismert tankönyvszerző (általános iskola 8. osztály). Tomka Béla több egyetemen tankönyvként használt *Európa társadalomtörténete a 20. században* c. könyve 2020-ban második, bővített kiadásban jelent meg az Osiris Kiadónál. E könyv angol nyelvű változatát külföldi egyetemeken is használják, pl. a University of Oxford történelemképzésének olvasmányjegyzékében szerepel.

A tanszék munkatársainak tudományos tevékenysége

A tanszék tagjainak fő kutatási területe a jelenkortörténet, vagyis az első világháborút követő időszak vizsgálata. Mint arról már szó volt, szakmai munkájuk sajátossága az, hogy a magyar és az egyetemes történelem fejlődési trendjeit párhuzamosan, azok összefüggéseiben vizsgálják. Ez ugyan magától értetődő szempontnak tűnhet, s szükségességét gyakran hangsúlyozzák is, de gyakorlati alkalmazása egyaránt igényli az egyetemes történelem és a magyar történelem ismeretét, ami jelentős gyakorlati nehézségeket okoz a kutatás során – ezért ez a megközelítés még mindig a szükségesnél ritkább a hazai történetírásban.

A szakmai munka minőségét mindenekelőtt a publikációk és a tudományos fokozatok jelezhetik. Baráth Katalin fő szakterülete a történetírás története és elmélete,¹ továbbá a modern tömegkultúra története, különös tekintettel a 20. század első felében zajló közép-európai kulturális változásokra.² Szintén publikált a régió- és nő történet területén.³ Baráth ugyanakkor a populáris kultúrának nemcsak kutatója, hanem – mint irodalmi szaklapokban rendszeresen szemlézett történelmi krimiregények szerzője – művelője is.⁴

Bencsik Péter első publikációi a történeti földrajz témakörében jelentek meg,⁵ majd a magyar úti okmányok történetével kezdett foglalkozni.⁶ Később az utóbbi téma elméleti

¹ Baráth 2022; Baráth 2021a.

² Baráth 2020a; Baráth 2020b.

³ Baráth 2017; Baráth 2018.

⁴ Baráth 2021b.

⁵ Bencsik 1997.

határret (határrezsimek, territorializálódás) is átfogóan tanulmányozta, valamint nemzetközi kutatásokkal egészítette ki azt, és ez jelenleg is az egyik legfontosabb általa vizsgált témakör, amit a közelmúltban megjelent újabb kötetei és tanulmányai is jeleznek.⁷ További kutatásai is Magyarország, illetve Kelet-Közép-Európa múltjára irányulnak: ezek közé tartozik Csehszlovákia története, a magyar–csehszlovák kapcsolatok, 1956 tágabb nemzetközi összefüggései, a keleti blokkon belüli konfliktusok vizsgálata, s eközben forráskiadás-sal és helytörténettel is foglalkozik.⁸

Kalmár Melinda részt vett a rendszerváltás dokumentumait összesen 11 kötetben közreadó vállalkozás és a Lukács György levelezését feldolgozó munkálatokban.⁹ A forráskiadások és a történeti tárgyú tanulmányok mellett a kora kádárizmus ideológiájáról írt monografikus elemzést,¹⁰ valamint a szovjet formációt globális összefüggésekben tárgyaló átfogó munkát publikált.¹¹ Tanulmányai érintik az autoriter formációk és modellátmenetek jellemzőit, a lokális, a regionális és a globális civilizációs formációalakító tényezők összefüggéseit, az ideológiák és a praxis kölcsönhatásait.¹²

Tamás Agnes fő kutatási területei a vizuális történelemhez és a sajtótörténethez kapcsolódnak. Elsősorban hazai és külföldi élclapokkal, illetve sajtófotókkal foglalkozik az 1860-as évektől az 1940-es évekig. Projektjeinek fókuszában a vizuális források állnak, de azok elemzését kiegészíti a képekhez tartozó szövegek analizisével, elméleti érdeklődésének homlokterében pedig a vizuális történelem módszertana áll. A vizuális anyagokat számos témában dolgozza fel (például nemzetiségi sztereotípiák az Osztrák–Magyar Monarchia korában, ellenségképek, antiszemitizmus, első és második világháború, az 1917. évi oroszországi forradalmak, válságok és tözsekrachok), interdiszciplináris megközelítéseket és az összehasonlító módszert alkalmazva.¹³ 2017-ben jelent meg monográfiája az 1914 és 1947 közötti ellenségképeket tárgyalva. Ezen könyve széles forrásbázisra támaszkodva nagyszámú karikatúra feldolgozásával született, a Monarchia és utódállamainak sajtóanyagát összehasonlítva.¹⁴ Egy további kötete a választási kampányok eszköztárát elemzi,¹⁵ míg egy másik gazdagon illusztrált kiadványban a magyar politikai karikatúra jellegzetességeinek hosszú távú bemutatására is vállalkozott.¹⁶

Tomka Béla fő kutatási területe a 20. századi magyar és európai társadalom- és gazdaságtörténet, különös tekintettel a nemzetközi összehasonlításokra.¹⁷ Ezen belül a népesség és a család történeti változásai,¹⁸ valamint a szociálpolitika alakulása álltak korábbi kutatá-

⁶ Bencsik 2003; Bencsik – Nagy 2005.

⁷ Bencsik 2019; Bencsik 2020; Bencsik 2022a; Bencsik 2022b.

⁸ Bencsik 2016; Bencsik 2017; Mitrovits – Bencsik 2018; Bencsik 2018.

⁹ Bozóki – Elbert – Kalmár – Révész – Ripp – Ripp 1999, 2000; Cseh – Kalmár – Pór 1999; Békés – Byrne – Kalmár – Ripp – Vörös 1999a; Békés – Byrne – Kalmár – Ripp – Vörös 1999b.

¹⁰ Kalmár 1998.

¹¹ Kalmár 2014.

¹² Kalmár 2021.

¹³ Tamás 2014.

¹⁴ Tamás 2017.

¹⁵ Tamás 2020.

¹⁶ Tamás 2021.

¹⁷ Tomka 2003a; Tomka 2013; Tomka 2020a.

¹⁸ Tomka 2000; Tomka 2002; Tomka 2003b.

sainak középpontjában.¹⁹ Későbbi munkái a gazdasági növekedés és a fogyasztás kelet-közép-európai összehasonlító történeti vizsgálatával foglalkoztak.²⁰ További publikációs témakörébe tartozik még az erőszak, valamint az európai integráció és a globalizáció folyamata.²¹

Nemzetközi kapcsolatok, tudományszervezés

A tanszék munkatársai jelentős nemzetközi szakmai kapcsolatokkal rendelkeznek. Bencsik Péter kutatási témájából adódóan elsősorban cseh és szlovák egyetemek és kutatóintézetek felé épített ki szakmai összeköttetéseket. Ezek közé tartozik a prágai Károly Egyetem, két prágai kutatóintézet, a Jelenkortörténeti Intézet (ÚSD) és a Totalitárius Rezsimek Tanulmányozásának Intézete (ÚSTR), valamint a Szlovák Tudományos Akadémia Történettudományi Intézete (HÚ SAV), illetve a szlovákiai magyar történészmuhelyek, így a révkomáromi Selye János Egyetem és a somorjai Fórum Intézet. További kapcsolatai vannak a londoni School of Slavic and Eastern European Studies (SSEES), az Association for Borderlands Studies és más kutatóközpontok munkatársaival. Kalmár Melinda a *COJOURN: A multidisciplinary journal of international affairs* szerkesztőbizottsági tagja. Fő szervezője volt a 2017-es szegedi 3rd International Workshop in Slavic and Eurasian Studies konferenciának. Tomka Bélának mind a négy legutóbbi Történész Világkongresszuson elfogadták előadását (2000 Oslo; 2005 Sydney; 2010 Amszterdam; 2015 Jinan). Emellett számos külföldi egyetemre kapott meghívást (Edinburgh, London, Jena, Regensburg, Berlin, Bécs stb.). Két fejezettel járult hozzá a "The Routledge History Handbook of Central and Eastern Europe in the Twentieth Century" 2020-ban megjelent első kötetéhez: a négykötetes sorozat az utóbbi két évtized legjelentősebb nemzetközi vállalkozása Kelet-Közép-Európa 20. századi történetének bemutatására. Az International Social History Association (székhely: Amszterdam) elnökségi tagja.

A tanszék tagjainak további tudományszervezői tevékenységéből kiemelendő, hogy hárman (Bencsik Péter, Tamás Ágnes, Tomka Béla) az *Aetas* szerkesztőségének tagjai. Bencsik Péter hosszú ideje az SZTE Történeti Intézet MTMT-felelőseként tevékenykedik. 2020-ban felkérték az NKFI/OTKA zsűrijében való részvételre. Kalmár Melinda tagja több folyóirat szerkesztőbizottságának, az MTA II. Világháború Albizottságának, valamint a Cold War History Research Center tanácsadó testületének. Tamás Ágnes a Történelemtudományi Doktori Iskola Jelenkortörténeti és Összehasonlító Történettudományi Doktori Program titkára és a SZAB Magyar Történeti Munkabizottság titkára. Tomka Béla az *Esély* c. szociálpolitikai folyóirat, a *Demográfia*, a *Hungarian Historical Review* szerkesztőbizottságának, továbbá a Harrassowitz Verlag sorozatszerkesztőségének tagja, az NKFI/OTKA nemzetközi zsűrijének tagja, az Európai Bizottság, EU Horizon Marie Curie pályázatok, cseh, osztrák nemzeti tudományos alapok bírálójaként működik, s a Hajnal István Kör Társadalomtörténeti Egyesület elnöke.

A már említetteken túl a tanszék munkatársai hagyományosan sikeresen szerepelnek tudományos pályázatokon, s emellett több szakmai díj birtokosai. Baráth Katalin *Afázia* című munkáját 2021-ben a Zsoldos Péter-díj zsűrije az év legjobb regényének választotta. Ben-

¹⁹ Tomka 2004.

²⁰ Tomka 2011; Tomka 2020b.

²¹ Tomka 2018.

csik Péter az utóbbi öt évben többnyire pályázati konzorciumok résztvevőjeként volt sikeres. Vezető kutatóként OTKA Publikációs pályázatot nyert 2016-ban (*Csehszlovákia története dokumentumokban*). 2015–2018 között Mitrovits Miklóssal közösen OTKA alapkutatási pályázatban részesült (*A magyar–csehszlovák kapcsolatok dokumentumai, 1945–1992*). 2016-tól az Ablonczy Balázs vezette MTA-Lendület Trianon 100 Kutatócsoport tagja. Tamás Ágnes elnyerte az OTKA PD ösztöndíját (*Élclapok nemzetiség- és ellenségképei a párizsi békék között [1919–1947]*), valamint NFTÖ- és ÚNKP-ösztöndíjakat. Tomka Béla 2010-ben Akadémiai Díjat, szintén ebben az évben Bolyai Plakettet kapott (Magyar Tudományos Akadémia), 2014-ben könyve elnyerte az American Library Association *Outstanding Academic Title of 2013 Award*-ját. 2021-ben megkapta Az Év Humán- és Társadalomtudományi Publikációja Díjat a Szegedi Tudományegyetemen. Az utóbbi tíz évben öt OTKA-pályázat vezető kutatója volt.

Jelenkortörténeti és Összehasonlító Történettudományi Doktori Program

Az SZTE Történelemtudományi Doktori Iskoláján belül 2015-ben alakult meg a Jelenkortörténeti és Összehasonlító Történettudományi Doktori Program. A Modernkori PhD-programban a tanszék munkatársai addig is közreműködtek, feladatuk volt többek között a modern kori gazdaság- és társadalomtörténet oktatása. Az új jelenkortörténeti program nagyrészt a tanszék tagjainak közreműködésére épül, de más szegedi és budapesti kollégák is tanítanak benne (Molnár Judit, Bárdi Nándor, Standeisky Éva).

A nemzetközi jelenkortörténet-írást sokáig a politikatörténet dominálta, az utóbbi időszakban azonban ez már lényegesen kevésbé jellemzi. Ennek megfelelően a jelenkortörténet – bár vannak sajátos módszertani elvei is – ebben a doktori programban sokkal inkább kronológiai behatárolást jelent, mint módszertani-tematikai irányultságot. A program az első világháborútól napjainkig terjedő időszak történelmével, illetve annak egyes szakaszaival foglalkozó doktori hallgatókat fogad, de nem csupán a politikatörténet, hanem a társadalom- és gazdaságtörténet, valamint az eszmetörténet területén és további témákban is.

A program a jelenkortörténet kutatása mellett a történeti összehasonlításokra helyezi a súlypontot, és ennek megfelelően a doktori hallgatókat az összehasonlító módszer és a transznacionális perspektívák alkalmazására is ösztönzi. Az összehasonlítás fontos eszköze a jelenkortörténet-írásnak: lehetőséget nyújt például arra, hogy számos kérdést az eddigieknél kevésbé etnocentrikus módon tárgyaljanak a kutatók. Az összehasonlítások alkalmazása a történetírásban erősíti az elméleti tudatosságot, elősegíti a túlzottan leíró jellegű megközelítések kiegyensúlyozását. Mindemellett az összehasonlítások nagy szerephez juthatnak a – jelenkortörténet esetében különösen nagy veszélyt jelentő – ideologikus vonások korrigálásában is. Tapasztalatok szerint az összehasonlító kutatások igénylik és egyben előmozdítják a nemzetközi együttműködést, ezáltal pedig fokozzák a magyar történetírás nemzetközi beágyazottságát, ami jótékony hatást gyakorol annak színvonalára.

A doktori program működése során különösen jól kirajzolódnak a tanszéki kollégák közötti szakmai kapcsolódási pontok, melyekre részben már utaltunk: a magyar és az egyetemes történelem egységben való szemlélete ezek közé tartozik. Bár ez nemcsak az összehasonlító módszer alkalmazásával valósítható meg, de az összehasonlító és transznacionális kutatások a tanszék egyik fontos profilját jelentik.

Globalizációtörténeti Kutatócsoport

A tanszék négy tagja (Baráth Katalin, Bencsik Péter, Kalmár Melinda, Tomka Béla) vesz részt az MTA–SZTE–ELTE Globalizációtörténeti Kutatócsoport munkájában. A kutatócsoport 2019-ben alakult, vezetője Tomka Béla. A csoport a „Globalizációs hullámok és territorialitás Magyarországon a 19–20. században összehasonlító perspektívában” című projekt keretében a globalizáció magyarországi megjelenésének és hatásainak minden eddiginél rendszeresebb és átfogóbb vizsgálatára törekszik a 19. század utolsó harmadától a 20. század végéig terjedően. A kutatás különösen azt kívánja megismerni, hogy Magyarország miként vett részt a globalizációs és a territorializációs hullámokban; melyek voltak a globalizáció kapui, s melyek annak gátjai; s végül milyen társadalmi és politikai hatásai voltak a globalizációnak Magyarországon, és milyen hatásokkal járt a területiség elvének időnkénti fokozottabb érvényesülése. Ezeket a kérdéseket különösen a következő aspektusokból tanulmányozza: 1) a globalizációs hullámok társadalmi hatásai a fertilitás és a városfejlesztés területén; 2) a globalizáció politikai aspektusai Magyarország nemzetközi intézményekben való részvételén és a határrezsimek 20. századi történetén keresztül; 3) a gazdasági kapcsolatok és a globalizáció összefüggései a világban élenjáró technológiák magyarországi diffúziója és a kereskedelmi és tőkekapcsolatok jelentőségének változása alapján; 4) a globalizációs hullámok és a nemzetközi konfliktusok kapcsolata; 5) végül a globalizációhoz kapcsolódó diskurzusok. A kutatás sajátossága, hogy Magyarországot nemzetközi összehasonlító perspektívába helyezi, lehetővé téve ezzel a jelenkori magyar történelemnek az eddigieknél teljesebb megismerését.

Bibliográfia

- Baráth 2017 = Baráth K.: „Teljesítem a szeretet utolsó kötelességét.” Végrendelkezés és családi viszonyok Észak-Bácskában, az első világháború idején. *Hid* 81/5: 54–68.
- Baráth 2018 = Baráth K.: Súlyosbító körülmények. Női vádlottak az első világháború háttországi büntetőbírósa előtt. *Korall* 71: 69–86.
- Baráth 2020a = Baráth K.: Nép, nemzet, futball. Az „angol játék” globalizációjának kezdetei. *Századok* 154/6: 1207–1233.
- Baráth 2020b = Baráth K.: „Gegenpressing”. Az első stadionépítési láz részvénytársaságai: FTC és MTK (1908–1943). *Korall* 81: 100–137.
- Baráth 2021a = Baráth K.: *A történetírás terhe. A magyar historiográfia rendhagyó története.* Budapest.
- Baráth 2021b = Baráth K.: *Afázia.* Budapest.
- Baráth 2022 = Baráth K.: A nyelv figuráskertje. *BUKSZ* 14/1: 156–167.
- Bencsik 1997 = Bencsik P.: *Helynévváltozások Köztes-Európában 1763–1995 / Place-name Changes in Europe-Between 1763–1995.* Budapest.
- Bencsik 2003 = Bencsik P.: *A magyar úti okmányok története 1867–1945.* Budapest.
- Bencsik 2017 = Bencsik P.: Hidegháborúk a kelet-közép-európai államszocialista államok között. *Múltunk* 62/3: 152–189.
- Bencsik 2016 = Bencsik P.: *Csehszlovákia története dokumentumokban.* Budapest.
- Bencsik 2018 = Bencsik P.: *Hódmezővásárhely politikai élete 1944–1950 között.* Hódmezővásárhely.

- Bencsik 2019 = Bencsik P.: *Kelet és Nyugat között: Államhatárok, úti okmányok, határát-
lépés Magyarországon és Csehszlovákiában (1945–1989)*. Budapest.
- Bencsik 2020 = Bencsik, P.: The New Borders as Local Economic Possibility? The Case of
Post-1920 Hungary. *European Review of History / Revue Européenne d'Histoire*
27/6: 763–784.
- Bencsik 2022a = Bencsik P.: *Demarkációs vonaltól államhatárig. A határ menti társada-
lom és konfliktusai az 1920-as években*. Budapest.
- Bencsik 2022b = Bencsik, P.: *Border Regimes in Twentieth Century Europe*. Abingdon.
- Bencsik – Nagy 2005 = Bencsik P. – Nagy Gy.: *A magyar úti okmányok története 1945–
1989*. Budapest.
- Bozóki – Elbert – Kalmár – Révész – Ripp – Ripp 1999, 2000 = Bozóki A. – Elbert M. –
Kalmár M. – Révész B. – Ripp E. – Ripp Z. (szerk.): *A rendszerváltás forгатatóköny-
ve: kerekasztal-tárgyalások 1989-ben*. I–IV. Budapest, 1999, V–VIII. Budapest,
2000.
- Cseh – Kalmár – Pór 1999 = Cseh G. – Kalmár M. – Pór E. (szerk.): *Zárt, bizalmas, számo-
zott*. Budapest.
- Békés – Byrne – Kalmár – Ripp – Vörös 1999a = Békés Cs. – Byrne, M. – Kalmár M. –
Ripp Z. – Vörös M. (szerk.): *Rendszerváltás Magyarországon 1989–1990*. Buda-
pest.
- Békés – Byrne – Kalmár – Ripp – Vörös 1999b = Békés, Cs. – Byrne, M. – Kalmár, M. –
Ripp, Z. – Vörös, M. (eds.): *Political transition in Hungary, 1989–1990*. Budapest.
- Kalmár 1998 = Kalmár M.: *Ennivaló és hozomány. A kora kádárizmus ideológiája*. Buda-
pest.
- Kalmár 2014 = Kalmár M.: *Történelmi galaxisok vonzásában. Magyarország és a szovjet-
rendszer 1945–1990*. Budapest.
- Kalmár 2021 = Kalmár M.: *Korporatív, szovjet, hibrid*. Budapest.
- Mitrovits – Bencsik 2018 = Mitrovits M. – Bencsik P.: „A Szovjetunióval örök időkre és
soha máshogy!” *Az 1956-os magyar forradalom csehszlovák dokumentumai*. Buda-
pest.
- Tamás 2014 = Tamás Á.: *Nemzetiségek görbe tükörben. 19. századi nemzetiségi sztereotí-
piák Magyarországon*. Pozsony.
- Tamás 2017 = Tamás A.: *Propagandakarikatúrák ellenségképei Szarajevótól Párizsig*.
Budapest.
- Tamás 2020 = Tamás Á.: „Talpra magyar, hí az urna!” *Választások és választási kam-
panyeszközök élclapokban, 1867–1875*. Szeged.
- Tamás 2021 = Tamás Á.: *A magyar parlament karikatúrákon (1867–1989)*. Budapest.
- Tomka 2000 = Tomka B.: *Családfejlődés a 20. századi Magyarországon és Nyugat-
Európában: konvergencia vagy divergencia?* Budapest.
- Tomka 2002 = Tomka, B.: Demographic Diversity and Convergence in Europe, 1918–
1990: The Hungarian Case. *Demographic Research* 6/2: 17–48.
- Tomka 2003a = Tomka, B.: Western European Welfare States in the 20th Century: Con-
vergences and Divergences in a Long-Run Perspective. *International Journal of So-
cial Welfare* 12/4: 249–260.
- Tomka 2003b = Tomka B.: *Szociálpolitika a 20. századi Magyarországon európai perspek-
tívában*. Budapest.

-
- Tomka 2004 = Tomka, B.: *Welfare in East and West: Hungarian Social Security in an International Comparison, 1918–1990*. Berlin.
- Tomka 2011 = Tomka B.: *Gazdasági növekedés, fogyasztás és életminőség: Magyarország nemzetközi összehasonlításban az első világháborútól napjainkig*. Budapest.
- Tomka 2013 = Tomka, B.: *A Social History of Twentieth-Century Europe*. London–New York.
- Tomka 2018 = Tomka B.: Erőszak a történelemben: jelentések és hosszú távú trendek. *Aetas* 33/3: 170–185.
- Tomka 2020a = Tomka, B.: Consumption and Leisure in Twentieth-Century Central and Eastern Europe. In: *The Routledge History Handbook of Central and Eastern Europe in the Twentieth Century, vol. 1: Challenges of Modernity*. Eds. Borodziej, W. – Holubec, S. – von Puttkamer, J. London–New York, 385–443.
- Tomka 2020b = Tomka, B.: *Austerities and Aspirations: A Comparative History of Growth, Consumption and Quality of Life in East Central Europe since 1945*. Budapest–New York.